

Suç Örgütlerinde Jargon ile Hiyerarşı İnşası: FETÖ Örneği

Utku Tanrıvere*

Özet: Toplumlar içerisinde ve arasında yaş, meslek vb. ortak özellikler paylaşan insanlardan oluşan gruplar bulunmaktadır. Bu gruplar ile özdeşleşen dil kullanımları, sosyal dil değişkeleri (sosyolekt) olarak ifade edilir ve jargon da, ölçünlü dilden ayrılan dil kullanımı olarak bu değişkelere bir örnek teşkil eder. Bununla birlikte jargon, kullanıldığı sosyal grup ile bu gruptaki iletişim sürecine ilişkin önemli bir veri kaynağıdır ve suç örgütleri de bundan muaf değildir. Diğer yandan eleştirel söylem çözümlemesi; oluşturulmuş bir söylem ile verilmek istenen mesajı, yaratılmak istenen algıyı ve söylem oluşturucunun ideolojisini açığa çıkarmakta pek çok disiplinin kullandığı bir yaklaşım olarak ön plana çıkmaktadır. Uzunca bir süre teşkilatlanmış ve bir süre önce Türkiye’de anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmiş olan Fethullahçı Terör Örgütü’nün bünyesinde oluşturduğu hiyerarşı, örgütte kullanılan jargona da yansımıştır ve dilsel veri, örgüt yapısı ve ideolojisi çerçevesinde oldukça önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Bu çalışma, özgül olarak söz konusu bilgilere eleştirel söylem çözümlemesiyle ışık tutmayı hedeflemektedir. Söylemi oluşturan sözcüklerin ölçünlü dil ve jargon anlamları karşılaştırılıp tartışılarak, örgütün kimliği ve yapısına ilişkin istihbarat faaliyetleri ve şüpheli veya sanık ifadeleri dolayısıyla sahip olunan bilgiler, dilbilimsel bir incelemeyle de doğrulanmış ve pekiştirilmiştir. Çalışmanın genel bir hedefi ise adli dilbilim ve suç örgütleri jargonu açısından da alan yazınında bir örnek teşkil ederek, gelecekte yapılabilecek incelemelerin potansiyelini ortaya koymaktır.

Anahtar sözcükler: Adli dilbilim, eleştirel söylem çözümlemesi, sosyodilbilim, jargon, örgütlü suç, ideoloji.

Constructing Hierarchy Through Jargon in Criminal Organizations: FETO Case

Utku Tanrıver

Abstract: In and among societies, there are groups which consist of people who have something in common in terms of age, profession etc. Linguistic performances identified with these groups are called social linguistic variations (sociolects) and jargon is an example of those variations as a linguistic performance distinct from the standard language. Besides, jargon is a significant source of data about the social group and communication process in the group. At this point, criminal enterprises are no exception. Critical discourse analysis, on the other hand, stands out as an approach which is used by several disciplines to reveal an intended message, intended perception and the ideology of the creator within a constituted discourse. Fethullah Terrorist Organisation, which had a long time to get organised and then attempted to abolish the constitutional order in Turkey some time ago, has a system of hierarchy and this reveals itself in jargon of the organisation. The linguistic data involves quite significant information in terms of the organisation's structure and ideology. This study specifically aims to shed light to that information through critical discourse analysis. Already acquired information, which comes from intelligence activities or from the statements of suspects or defendants, related to the identity and structure of the organisation are also reaffirmed and consolidated through a linguistic research by comparing the discourse-building words' meanings with respect to standard language and the jargon. A more general intention within this study is to introduce the potential of future studies by constituting an exemplar in the scientific literature in terms of forensic linguistics and the jargon of criminal organisations.

Keywords: Forensic linguistics, critical discourse analysis, sociolinguistics, jargon, organised crime, ideology.

* Utku TANRIVERE, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adli Bilimler Anabilim Dalı, Beytepe, Ankara, E-mail: utkutanrivere@hacettepe.edu.tr

Giriş

Jargon “aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dilden ayrı olarak kullandıkları özel dil veya söz dağarcığı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Alan yazınında ayrıca “grup dili” veya “özel dil” olarak da nitelenen bu türden dil kullanımının temelinde meslekle birlikte sosyal sınıf (veya statü) ya da yaş gibi çeşitli başka etkenlerin de olduğu belirtilmektedir (Aksan, 1977, s. 86). Bu etkenler, grup dili olarak da ifade edilen olgunun temelinde yer alacak sosyal grubun bir araya gelmesini sağlamaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse jargon, herhangi bir paylaşılan özellik (ortak unsur) ile bir araya gelmiş sosyal bir grubun dil kullanımına atıfta bulunan bir kavramdır. Doktorlar veya polisler gibi genel örneklerden, belirli bir mahallede yaşayan aynı yaş grubundaki arkadaşların oluşturduğu küçük bir topluluk gibi çok daha özgül örneklerle kadar jargon kullanımına rastlamak mümkündür: İlk iki örnekte paylaşılan özellikler mesleklerken, son örnekte ise hem coğrafya hem de yaş bakımından benzerlik (yakınlık) söz konusudur. Bu yönüyle jargon; sosyal birtakım benzerliklere dayanan ve benzerliği paylaşan kimselerin iletişim süreçlerinde görülen sosyal bir dil değişkesidir.

Jargon, mesleki (teknik) bir dil ortaya koymak veya belirli bir grup kimliği oluşturmak ve bu grupta yer alan kişiler arasındaki sosyal bağı güçlendirmek kadar iletişim sürecinde gizlilik sağlamak amacıyla da kullanılmaktadır (Allan & Burrige, 2006, s. 58). Hem söz konusu grubun sosyal yapısını açığa çıkarmakta sunabileceği katkılar hem de gizliliğin ortadan kaldırılarak iletişim sürecindeki mesajın tam olarak anlaşılması olanağı, jargonu, adli dilbilimin önemli bir ilgi konusu olarak karşımıza çıkarmaktadır. Belirtilen işlevler, jargonu, özellikle suç çevrelerindeki iletişim için son derece kullanışlı bir hâle getirmektedir. Bu noktada belirtmek gerekir ki jargonun kullanım amacı, ortada bir suç söz konusu olsa dahi, gruptan gruba değişiklik gösterebilmektedir. Türkçe alan yazınına bakıldığında jargon daha önce adli dilbilimsel bir yaklaşımla farklı yasaklı maddeler çerçevesinde ele alınmış, netice olarak kullanılan sözcükler (veya sözcük öbekleri) ve nesne arasında çoğunlukla doğrudan bir ilişki bulunduğu, dolayısıyla jargon kullanımının odağında gizlilik sağlama maksadının bulunmadığı görülmüştür (Tanrıvere, 2017, s. 105; 2018, s. 49).

Gösterge; herhangi bir şeye işaret eden, atıfta bulunan, bir anlam taşıyan her şeydir. Göstergibilim (semiyotik) ise -sınırları ve kurallarına ilişkin teorik tartışmalar geçmişten günümüze devam etse de (Eco, 2002, s. 17)- göstergelerin bilimsel biçimde ele alındığı, incelenip yorumlandığı bir sahadır. Bu alanın kurucusu kabul edilen Ferdinand de Saussure’ye göre, dil göstergeleri, kavramlar ile ses imgelerini bağdaştırmaktadır (Saussure, 2001, s. 77). Dilde ses öncül, yazı ise ardıl olduğundan Saussure’nin “ses imgesi” olarak ifade ettiği unsuru pratik biçimde “sözcük” olarak nitelemek mümkündür. Bu, dilsel göstergenin biçimsel olan ve (sesi duyarak veya yazıyı görerek) duyularla algıladığımız biçimsel bo-

yutunu oluştururken kavram ise göstergenin içerik (gösterilen) boyutuna, diğer bir deyişle anlamına ve dolayısıyla duyularla edinilen bilginin işlendiği zihinsel sürece ilişkindir (Saussure, 2001, ss. 78-79).

Belirli bir jargon kapsamında kullanılan sözcükler, jargonun tanımı dikkate alındığında, ölçünlü (ortak) dilden ayrı ve yeni anlamlar kazanabilmektedir: Böylesi bir durumda, dilsel göstergenin biçimsel boyutu aynı kalırken içerik boyutunda (anlamında) bir değişiklik meydana gelir. Ne var ki jargonda kullanılan bir sözcüğün ölçünlü dile göre tamamen yeni ve alakasız başka bir anlam kazanması gerekmez. Anlam ilişkileri kimi zaman genişleme veya daralma biçiminde, ölçünlü dilin zemin sağladığı bir örüntü üzerinde de gözlemlenebilir.

Sözcüğün anlam boyutunda görülebilecek böylesi bir değişiklik, onu, söylem yönünden ve dilbilimsel söylem çözümlemesi çalışmaları açısından ayrıca önemli hâle getirmektedir. “Dilin kullanımına özgü sistematik bir yapı içerisinde duygularımızın, düşüncelerimizin, fikirlerimizin telaffuz ve ifade ediş biçimleri” olarak tanımlanan söylem (Doyuran, 2018, s. 304), ister yazılı ister sözlü olsun, düz ve yan anlamlar taşımaktadır: Düz anlam, sözcüğün akla getirdiği ilk anlamken yan anlamların ise toplumsal, kültürel, siyasi veya başka birtakım etkenlerden oluşan bir arka planı bulunmaktadır (Doyuran, 2018, s. 303). Tam olarak bu noktada yan anlam, jargon kapsamında sözcüğe yüklenmiş yeni veya özel anlama karşılık gelmektedir. Hem bireysel hem de toplumsal özellikler taşıyan söylem, iletişim sürecinin her iki tarafında da, yani hem anlamın söze yüklendiği üretim hem de sözdeki anlamın çözümlendiği algılama bağlamında önem taşır (Yardım & Doğruel, 2019, s. 139). Söylem çözümleme süreçlerinde, anlamların doğrulukla tespit edilip ortaya çıkarılabilmesi için, bağlamsal koşulların da bilinmesi ve incelemede göz önünde bulundurulması gerekir.

Bu çalışma kapsamında, Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) üyelerince kullanılan ve örgüt içerisindeki hiyerarşik yapının sürdürülmesine hizmet eden jargon örnekleri incelenecektir. Zira “her söylemde ifade edilmek istenen temel bir düşünce, bir mesaj, diğer bir ifadeyle ideoloji gizlidir” (Doyuran, 2018, s. 303) ve “eleştirel söylem çözümlemesi bağlamında ideoloji, grup üyelerinin sosyal temsillerinin bir karşılığı olarak düşünülmektedir” (Yardım & Doğruel, 2019, s. 140). Kendisini bir “hizmet hareketi” olarak niteleyen FETÖ yapılanmasının, günümüzde Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal güvenliğine karşı önemli bir tehdit teşkil ettiği bilinmektedir (Şahin ve ark., 2019, s. 17; TBMM, 2017, s. 41). Oluşumu, büyüme ve teşkilatlanma süreci oldukça eski bir geçmişe dayanan örgüt (TBMM, 2017, s. 49), herkesçe bilindiği üzere, din olgusunu ortak bir payda gibi göstererek bünyesine insanlar dâhil etmiş ve çalışmalarını yürütürken de bu olguyu istismar etmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ilgili araştırma komisyonu da “örgüt lideri Fethullah Gülen’in, bir din adamı kisvesi ile tanındığı ve ilk örgütlenme sürecinde de bu kimliğinden yararlandığı”nı ve “çarpık bir din algısı” yansıttığını belirtmektedir (MeclisHaber, 2017, s. 9; TBMM, 2017, s. 580). Tarlacı, suç olgusu ve çeşitli suç olayları ile beyin arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmasında,

bir topluluğun, “karşılıklı yükümlölük ve müştereklik duygusu” ile ayakta kalabileceğini belirtmektedir (2017, s. 207). Bu noktada belirtilmiş olan müştereklik duygusunun, kaynağını din ile ilgili algıda bulduğu ifade edilebilir.

Örgüt yapılanması, hiyerarşik olarak yedi ayrı düzey içerir. Bunlar (aşağıdan yukarıya) sırasıyla halk tabakası, sadık tabaka, ideolojik örgütlenme tabakası, teftiş-kontrol tabakası, organize eden ve yürüten tabaka, has tabaka ve kurmay tabaka” olup bu katmanların en üstünde örgütün elebaşı Fethullah Gülen bulunmaktadır (TBMM, 2017, ss. 70-71).

Amaç

Daha önce yine adli dilbilim çerçevesinde fakat daha farklı bir bağlamda yapıldığı belirtilen çalışmalar, jargonu oluşturan ifadeler ile bu ifadelerin atıfta bulunduğu nesnelere arasında açık (doğrudan) ya da örtölü (dolaylı, gizli) bir ilişkinin bulunduğunu, dolayısıyla seçilen sözcükler ile sözcük öbeklerinin tamamen nedensiz ve keyfi olmadığını göstermektedir (Tanrıvere, 2017, 2018). Söylem, insanların bir araya gelerek oluşturduğu sosyal gruplar ve ideoloji arasındaki ilişkiye ise daha önce kısaca yer verilmiştir. Bu çalışmadaki amaç, grup (bu örnekte, suç örgütü) kimliği oluşturma ve grupta bulunan kişiler (örgüt üyeleri) arasındaki bağı güçlendirme işlevlerini gözeterek jargonun, bir söylem olarak çevresinde yapılandırıldığı odağı tespit etmektir.

Bir önceki başlıkta belirtildiği gibi, örgütün müştereklik duygusunun temelinde din algısı bulunduğundan (veya böyle bir algı bulunduğuna dair bir algı bulunduğundan), jargonun da yine din temeli üzerinde kurgulanacağı varsayımında bulunmak makul görünmektedir.

Yöntem

Bu çalışma kapsamında, Fethullahçı Terör Örgütü içerisinde hiyerarşi oluşturma maksadıyla kullanılan sözcüklerin veya sözcük öbeklerinin ölçünlü dildeki anlamları (A_1) ile jargon anlamları (A_2) kıyaslanacak ve bu iki anlam arasındaki ilişki, incelemeye konu edilecektir. Daha önce yasaklı madde jargonlarının incelenmesi maksadıyla kullanılmış olan bu yöntem (Tanrıvere, 2017, 2018); netice olarak sosyal grup yapısını korumaya çalışırken örgütün hangi değerleri kullandığının ve dolayısıyla ideolojisinin ortaya konulmasına yarayacaktır. Böylelikle örgüt yapılanmasına esas teşkil eden ve daha önce müştereklik duygusu olarak anılan olgunun niteliği ile örgütün sosyal kimliği; güç ilişkileri ve bunların ifade biçimleri bağlamında dilbilimsel bir inceleme ile tespit edilecektir.

Bu inceleme için internet ortamı başta olmak üzere açık kaynak taramalarıyla anılan örgüt yapısı içerisinde hiyerarşik bir değer taşıyan, rütbe benzeri jargon kullanımları araştırılmıştır. Rastlanılan en kapsamlı derlem, Türkiye Büyük Mil-

let Meclisi Başkanlığı'na Mayıs 2017'de sunulmuş olan *Fethullahçı Terör Örgütünün (FETÖ/PDY) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi ile Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*'nda yer almaktadır. Sözcükler veya sözcük öbekleri ve örgüt içerisinde taşıdıkları anlam, bu kaynakta sunulduğu biçimiyle ele alınmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde oluşturulan komisyonun hazırladığı rapordaki bilgiler arasında örgüt içerisinde kullanılan jargon da yer almaktadır ve buna göre, hiyerarşik anlam taşıyan jargon örnekleri aşağıdan yukarıya doğru sırasıyla şakirt, abi veya abla, müteveli abi, imam, başyüce (başyüceler divanı) ve hocaefendi, kâinat imamı veya mübarek zat şeklindedir (TBMM, 2017). “Şakirt” sözcüğü, her ne kadar atıfta bulunulan kaynakta “şakird” olarak yer almışsa da yapılan sözlük taramasından alınan sonuç dolayısıyla yazıldığı biçimde düzeltilmiştir (TDK, 2019). Her bir sözcüğü veya sözcük öbeğini, örgüt yapılanmasındaki daha önce belirtilmiş olan katmanlara yerleştirmek mümkün olmasa da bunlar arasında rütbeyle benzer bir astlık-üstlük ilişkisinin bulunduğu görülmektedir.

Analiz ve Bulgular

Aşağıdaki tabloda, FETÖ tarafından hiyerarşik statü gösterir biçimde kullanılan dilsel ifadelerle beraber bunların ölçünlü dildeki (A_1) ve örgüt jargonundaki (A_2) anlamlarına yer verilmiştir. Sözlükte yer alan ölçünlü dil anlamları sunulurken, kaynakta ayrıca belirtilmiş olan her bir anlam noktalı virgül (;) ile bir diğerinden ayrılarak gösterilmiş, birden fazla sözcük içeren örneklerde her sözcüğün ortak dil tanımına ayrıca yer verilmiştir. Konuyla ilgisiz görünen yan anlamlar ise çalışmadan hariç tutulmuş ve tabloda sunulmamıştır. Her bir örneğin sahip olduğu ortak dil ve jargon anlamları arasındaki ilişki, tablonun altında tartışılacaktır.

Jargon	A_1 (TDK, 2019)	A_2 (TBMM, 2017)
Şakirt	Öğrenci, çıkarak	Abi ya da ablaların yetiştirdiği kişi, potansiyel ya da aday abi veya abla (ss. 632-633)
Abi	Büyük erkek kardeş; sevgi ve saygı duyulan, genellikle yaşça büyük olan erkeklerle söylenen bir hitap veya seslenme sözü	Örgüt evi ya da şirket gibi değişken yer ve kademelerde yönetici (s. 626)
Abla	Büyük kız kardeş; sevgi ve saygı duyulan, yaşça büyük olan kadınlara söylenen bir hitap veya seslenme sözü	Abi sözcüğünün kadın eşdeğeri (s. 626)

Mütevelli abi	Mütevelli: Bir vakfın yönetimi kendisine verilmiş olan kimse + “abi”	“İşleri bilen” ve sorumluluk alabilen, sohbet toplantılarının daha üst hâli olan istişare toplantılarına katılmaya hak kazanmış olan, üst sınıf sayılan abiler (s. 631)
İmam	Cemaate namaz kıldırın kimse; Müslümanlıkta mezhep kuran kimse; halife unvanı; küçük İslam devletlerinde devlet başkanı; en önde bulunan kimse, önder	Örgütün her tür faaliyetindeki sorumlu kişi (ss. 629-630)
Başyüceler divanı	Baş: Bir topluluğu yöneten kimse; temel, esas Yüce: Yüksek, büyük, ulu, ulvi Divan: Yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis	Örgütün en üst yönetici kadrosu, doğrudan Fethullah Gülen’den emir alan heyet (s. 626)
Hocaefendi	Hoca: Müslümanlıkta din görevlisi; öğretmen; akıl öğretene, öğüt veren kimse Efendi: İkinci derecede bir unvan; buyruğu yürüten, sözü geçen kimse	Fethullah Gülen (ss. 628-631)
Kâinat imamı	Kâinat: Evren; dünya; herkes + imam	
Mübarek zat	Mübarek: Kutlu, kutsal; uğurlu; çok saygı duyulan Zat: Kişi	

Öğrenci ve çırak anlamlarına gelen şakirt sözcüğü, örgütte, aşağıda açıklanacak olan abi veya ablaların yetiştirdiği, gelecekte abi veya abla olması muhtemel kişiler için kullanılmaktadır. Farsça kökenli ve eski olduğu belirtilen bu sözcüğün (TDK, 2019), belirtilen anlamıyla kullanılması için özgül bir nedene ihtiyaç yoktur. Zira sözcüğün örgütteki anlamı ve ölçünlü dildeki anlam, birbirleriyle doğrudan örtüşmektedir: “Şakirt” olarak ifade edilen kişiler, örgütteki öğrenci ve çıraklardır. Çalışmanın başında yer verilmiş olan jargon tanımı doğrultusunda, bu ifadeyi bir jargon örneği olarak kabul etme veya etmemenin tartışılması gerekmektedir.

Ele alınan dilsel ifade, ölçünlü dil ile aynı söz-anlam ilişkisini taşıdığından, burada “ortak dilden ayrı (...) özel dil veya söz dağarcığı”ndan (TDK, 2019) bahsetmek, sonraki örneklerdeki kadar kolay görünmemektedir. Ne var ki kaynaktan edinilen bilgiye göre bu sözcük eskimiş olduğundan ve ayrıca görgül bilgi ve tecrübelerimiz, bu sözcüğün Türkçede pek de sık kullanılmadığını gösterdiğinden, diğer yandan Türkçede bu anlamları karşılayacak sözcüklerin de var oluşu, incelenmekte olan dil kullanımını (ifadeyi) bir çeşit “özel dil” (grup dili) statüsüne kavuşturmaktadır. Zira ifade edildiği üzere Türkçede bu anlamları taşıyan sözcükler mevcut olduğu için “şakirt” sözcüğü, yaygın olarak bilinmemekte ve kullanılmamaktadır. Bu bilgilerden hareketle, sözcüğün, örgütün dil kullanımını

bağlamında bir jargon örneği olarak kabul edilmesi gerektiği kanısı oluşmaktadır. Özgül olarak bu sözcüğün seçilmesi, örgütün ideolojisine ve sosyal yapısına yönelik önemli bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Abi veya ablalar ise örgütün farklı kademelerinde yer alan, emirleri yerine getiren ve nispeten düşük düzeyli yöneticilerdir. Önceki örneğin açıklamasından anlaşıldığı gibi, bu kişiler, örgüte yeni katılan kimselerin uyum sürecinden ve yetiştirilmesinden de sorumludurlar. Ablaların abilerden farkı ise daha üst düzeyde yönetici olamayışları ve ne kadar kıdemli olurlarsa olsunlar, buldukları yerdeki il veya ilçe abisine bağlı olmalarıdır (TBMM, 2017, s. 626). Bu iki jargon örneğinin de ölçünlü dildeki tanımları kayda değerdir. Zira ikisi de ya bir aile bağına ya da yaşça büyük olmanın dışında (veya bununla birlikte gelen) bir sevgi ve saygı olgusuna, diğer bir deyişle Türk toplumunun sosyal dinamiğine atıfta bulunmaktadır. O hâlde, bu jargon örneklerinde amacın, birbirini tanımasa bile, toplumda yaşayan kimselerce edinilmiş bir aile bağını veya sosyal bağı taklit ederek örgüt üyeleri arasında ilişki kurmak olduğu söylenilebilir. Sosyal grup kimliğini korumak adına kullanılan değer, aileyi de özellikle kapsayacak biçimde toplumsal niteliktedir.

Mütevelli abinin yukarıda bahsedilen abiden farkı, kabaca, bu kişilerin alabileceği sorumluluğun düzeyi ve dolayısıyla kıdem ile açıklanabilir. Jargonun oluşumuna temel teşkil eden değer ise önceki örnekte olduğu gibi yine aile ve toplumdur.

Örgüt bağlamında kullanılan “imam” sözcüğü, “atanılan” yere bağlı olarak örgütün tüm faaliyetlerini organize etmekte olan kişiyi ya da kişileri ifade eder. Bu yer; bir örgüt evi, kurum ya da kuruluş, semt, ilçe, il, ülke veya kıta olabilir (TBMM, 2017, ss. 629-630). Sözcüğün ölçünlü dildeki anlamlarına bakıldığında çeşitli farklılıklar görülmekle birlikte, her birinin ortak noktasının İslam dini olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bu jargon örneğinin temelinde yer alan değer din olduğu açıkça ve kolaylıkla ifade edilebilir. Otak dildeki ilk anlamı, sözcüğün, örgüt jargonunda da denk bir değerle kullanıldığına ilişkin izlenim uyandırmaktadır. Günümüz Türkçesinde “imam” sözcüğünün temel anlamı “cemaate namaz kıldıran kimse” (TDK, 2019) ise örgüt dilindeki imam da, buna paralel olarak, “kendi ‘cemaati’ (grubu, topluluğu, kitlesi) bulunan ve bu kişilerin faaliyetlerinden sorumlu olan, bunları organize eden örgüt üyesi”ni ifade edecektir. Ölçünlü dilde son sırada belirtilmiş olan önde bulunma ve önderlik anlamları ise aynı bağlam içerisinde değerlendirilebilir: Örgütün “imam”ları, görev aldıkları yerde her türlü çalışmayı idare ettikleri için, örgütün ilgili düzey veya yerdeki önderleri olarak görülmektedir. Yer verilen bu iki ortak dil anlamı da, sözcüğün jargondaki anlamını destekleyecek bütünleşik bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla jargon ile ortak dil arasında anlamsal bir ilişkinin kurulmuş olduğu, ortak dilde yer alan anlamların örgüt faaliyetleri çerçevesinde yeniden yorumlanmış olduğu söylenilebilir.

“Başyüceler divanı” biçimindeki jargon kullanımına bakılacak olursa, bu ör-

neği iki farklı bakış açısıyla yorumlamak mümkündür. Bunlardan ilki, tamlamayı oluşturan sözcüklerin parça parça incelenerek bütün bir anlamın ortaya çıkarılmasıdır. Baş, yüce ve divan sözcükleri bir araya getirilerek bunların ortak dildeki anlamları göz önünde bulundurulduğunda, ortaya “topluluğu yöneten yüksek düzeydeki kimselerden oluşan meclis” anlamı çıkmaktadır. Bu grup, örgütün en üst düzeydeki yönetici kadrosu olarak (TBMM, 2017, s. 626), muhtemelen “kurmay tabaka” olarak bilinen ve elebaşı Fethullah Gülen’e hiyerarşik olarak en yakın olan insanlardan oluşmaktadır.

Ne var ki bu tamlama yalnızca sözlükten seçilmiş birtakım sözcüklerin bir araya getirilmesiyle incelenirse, metinlerarasılık yönünden önemli bir eksiklik söz konusu olur. Zira bu örnekte, daha önceden yazılmış başka bir metne de örtülü bir atf bulunduğu varsayılmaktadır. Şöyle ki, Necip Fazıl Kısakürek’in *İdeocycya Örgüsü* isimli eserinde anılan *başyüce*, *yüceler kurultayı* tarafından seçilerek onunla birlikte *başyücelik devletini* yönetir ve bir kuvvetler birliği sisteminin simgesi hâlinindedir (Kısakürek, 2017). Bu metinden edinilen arka plan bilgisi ile birlikte örgütte kullanılan jargon örneği, ikinci bir bakış açısı ve daha derin bir boyut kazanmaktadır. Elbette, elebaşı Fethullah Gülen veya FETÖ yapılanması içinde bulunan herhangi bir örgüt üyesinin, bu ifadeyi doğrudan Necip Fazıl Kısakürek’in eserinden mi gördüğü, daha doğrusu jargonun, kaynağını doğrudan bu eserden mi aldığı kesin olarak tespit edilebilir değildir. Ne var ki ifadelerin (eserde yüceler kurultayı ve başyüce ile örgütte başyüceler divanı) biçimsel olarak büyük ölçüde benzeşmesi ile birlikte açıklanacak olan anlamsal ilişki bütünlüğü, anılan kitabın, bu jargon örneğinin oluşumuna etkisi yönünden kuvvetli bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Örgütte kullanılan jargon itibariyle başyüceler divanı olarak anılan grup, Kısakürek’in eserindeki yüceler kurultayı yapısına denk görünmektedir. Zira atıfta bulunulan kişiler, daha önce belirtildiği gibi, örgüt içerisinde hiyerarşik olarak en yüksek noktadaki grubu oluşturmaktadır ve bu grubun üzerinde de yalnızca elebaşı Fethullah Gülen bulunmaktadır. Eserde ise yüceler kurultayı, kendi seçtikleri bir başyüce ile birlikte devleti yönetir (Kısakürek, 2017). Bu noktada kuvvetler birliği sisteminin benimsemiş olması ise eserin kaynak teşkil ettiği jargon bağlamında da bir anlam ve değere sahiptir. Aynı bağlamda başyücelik devleti ise, örgüt üyelerine göre, FETÖ ile denk görünmektedir; zira 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsü göstermiştir ki, örgütün elebaşından en ast düzeye kadar tüm üyeleri, örgütün bir devlete eşdeğer olduğuna inanmaktadır. Anılan teşebbüsten daha önce, 2013 yılının son günlerinde gerçekleşen ve “yargısal darbe girişimi” olarak nitelenen sürecin ardından kullanılmaya başlanılan “paralel devlet yapılanması” (kısaca PDY) ifadesi de, örgütün bu inanç ve hatıta amacının, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ilgili kişi ve kurumları tarafından da farkında olunduğunun bir göstergesidir (TBMM, 2017, s. 41).

Öz olarak ifade etmek gerekirse FETÖ üyeleri, üyesi oldukları örgütü bir devlet yapılanmasıyla eşdeğer tutmaktadır. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirdikleri anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs eylemleri ise, bu

yöndeki inançlarını somutlaştırmaya yönelik işlenmiş bir fiil, bir suçtur. Jargonun, grup kimliği oluşturmaya yönelik işlevi de bu noktada açıkça anlaşılmaktadır. Örgüt, kendisini, bir devlet yapılanması gibi göstermekte ve üyelerine bu algı ve inancı aşılamaktadır. İkincil bir işlev ise “divan” olarak anılan örgüt üyelerinin yüceltilmesi, hiyerarşik olarak oldukça bariz ve kuvvetli biçimde örgütün diğer üyelerinden ayırıştırılmasıdır. Zira jargon örneğini oluşturan üç sözcük de, ayrı ayrı bir yüceltme işlevine sahiptir. Tüm bu bilgiler ışığında, incelenen bu örnek özelinde kullanılmış olan değerler, önceki örneklerdeki gibi aile, toplum veya din odaklı olmayıp tamamen bir örgüt ideolojisinin yansıtılmasına ilişkin görünmektedir. Diğer bir deyişle örgütün kendisini nasıl konumlandığı, kullanılan jargondan anlaşılabilir.

Son olarak incelemeye konu edilecek üç jargon örneği ise FETÖ’nün elebaşı Fethullah Gülen’i ifade etmek için kullanılan “hocaefendi”, “kâinat imamı” ve “mübarek zat” sözleridir.

Hoca ve efendi sözcüklerinin ortak dildeki anlamlarına yukarıdaki tabloda yer verilmiştir. Bu sözcüklerin, örgütte doğrudan elebaşı Fethullah Gülen’i ifade ediyor oluşu ise jargon tanımı bağlamında vurgulanan söz-anlam ilişkisindeki değişikliği tam olarak ortaya koymaktadır. Kaldı ki, Türkçede bu iki sözcük biçimsel olarak birbirinden ayrıdır ve birleşik biçimde (iki sözcük arasında boşluk bulunmadan) yapılan sözlük taramasından herhangi bir sonuç alınamamıştır (TDK, 2019). Bu noktada, jargonun, sözcükler üzerinde biçim veya yazım yönünden farklılıklar oluşturabildiği de görülmektedir. Ne var ki bu örnek özelindeki en kayda değer husus, ortak dil anlamına göre pek çok erkek için kullanılabilir bu sözcüklerin, yalnızca bir kişiyi, örgütün elebaşını kastedecek şekilde anlam daralmasına uğramış olmasıdır. Oysaki ölçünlü dilde; saygı duyulan, sözüne önem verilen her erkek için bu sözcükler kullanılabilir (veya kullanılabilir idi fakat artık pek çok kişi, yaratmakta olduğu örgüt çağrışımından dolayı bu sözleri birlikte kullanmaktan kaçınmaktadır). Buradaki maksat, hem kişinin ismini anmayarak hem de isim yerine bu kişiyi yücelten sözcükler kullanarak örgüt üyelerinin elebaşına duyduğu saygıyı göstermeleridir. Ortak dildeki anlamlar jargona uyarlandığında, elebaşının bir çeşit yol gösterici olduğuna yönelik duyulan inanç (hoca) ve kendisine gösterilen itaat (efendi) ön plana çıkmaktadır.

“İmam” örneğiyle ilgili incelemeye daha önce yer verilmiştir. Kâinat imamı denilerek FETÖ elebaşı Fethullah Gülen’in kastedilmesi ise kendisinin; bütün herkesin ve her şeyin “imam”ı olduğuna yönelik örgüt üyelerince paylaşılan inançtır. Buradaki vurgu, muhtemelen imam sözcüğüne ilişkin yer verilen ortak dildeki ilk değil, son anlam üzerine yoğunlaşmaktadır. Örgüt üyelerine göre elebaşı, bütün kâinatın önderi, tüm evrenin önde gelenidir. Bu örnekte, bir öncekinde olduğu gibi örgüt elebaşının yüceltilmesi ve kendisine karşı koşulsuz itaatin dışavurumu ile birlikte “imam” sözcüğü çerçevesinde açıklandığı gibi din odağı üzerine geliştirilmiş bir dil kullanımı söz konusudur.

Son jargon örneği olan “mübarek zat” ise elebaşını ifade etmekte kullanılan

önceki iki örnekten farklı bir noktada değildir. Örgüt üyeleri, elebaşı Fethullah Gülen'i "mübarek" olarak nitelemekte, böylelikle kendisine duydukları saygıyı ifade etmekte ve kendisini "kutsal" olarak tanımlamaktadırlar. Önceki jargon örneklerinin incelenmesiyle elde edilen bilgiler ve buradaki kullanım birlikte değerlendirildiğinde; örgüt temel bir yapıtaşı olarak dini kullandığından bu kutsallığın, hem özgül olarak din hem de genel bir bilgelik algısı etrafında kurgulandığı çı-karsamasına varılabilir.

Sonuç

Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) üyeleri tarafından, örgüt içerisindeki hiyerarşik konumları ifade etmeye yarayan sözcük veya sözcük öbeği biçimindeki jargon örnekleri tespit edilmiş ve bu örnekler, eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımıyla ele alınarak tartışılmıştır. Bütünlüklü bir söylemi oluşturmada önemli rol oynayan sözcük seçimi, bu söylemin yansıtacağı ideolojinin ifade veya tespit edilmesinde de oldukça güçlü olanaklar sunmaktadır. Elde edilen sonuçlar ise baştaki varsayımları destekler nitelikte olup örgüt ideolojisi, amacı ve yapılanmasıyla ilgili edinilmiş bilgilerin dilbilimsel bir incelemeyle pekiştirilmiş olması açısından kayda değer görünmektedir.

İlk olarak, örgüt içerisinde bir hiyerarşinin varlığı önceden bilinmektedir. Bununla beraber, örgütün kendisini tanımlamada kullandığı "hizmet" faaliyetlerini icra ederken oluşturduğu organizasyon ve hiyerarşinin dilsel birtakım söylemlerle de desteklendiği açıkça ortaya konulmuştur. Jargonun, etrafında şekillendiği en dikkat çekici odak noktası, önceden varsayımda bulunulduğu üzere dindir. Örgüt, İslam dinini çağrıştıran sözcükleri kullandığı jargon bağlamında da söylemine dâhil ederek yalnızca kimliğini inşa etmekte bu değeri kullanmamış, aynı zamanda teşkilatlanma, büyüme ve faaliyet politikalarını da bu değer üzerine kurgulamıştır. Örgüt, bunun haricinde aile ve toplum bağlarını da jargonuna dâhil ederek sosyal yapısını sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Metinlerarasılık özelliğinin kuvvetle öne çıktığı bir jargon örneğinde; örgütün kendisini nasıl konumlandığı, gözden kaçmayacak biçimde vurgulanmaktadır. Örgüt yapılanmasının bir devletle bağdaştırıldığı bu örnek, günümüz "paralel devlet yapılanması" söyleminde karşılık bulmaktadır. Belirtilen söylem ayrıca 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünde tam anlamıyla ve somut bir düzlemde hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Dikkate değer bir diğer husus ise jargonun, belirli kimseleri yüceltme işleviyle kullanılmasıdır. Elebaşına hiyerarşik olarak en yakın düzeyde bulunan "kurmay tabaka"daki örgüt üyeleri, dilsel olarak yüceltilmenin bir anlamda sınırını zorlamıştır. Elebaşını yüceltmek ve kendisine duyulan saygı ve bağlılığı ifade etmek için ise birden fazla seçenek bulunmakta ve örgüt üyelerinin koşulsuz itaat anlayışları, bu jargon örneklerinde kendisini göstermektedir.

Daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşıldığında örgüt jargonunun çözümlenmesi ve eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımının birlikte kullanımı, yalnızca anla-

şılamayan birtakım dilsel ifadelerdeki mesajın ne olduğunu (ne söylendiğini, ne kastedildiğini) ortaya koymakla kalmayıp örgütlerin amaç ve ideolojilerine, sosyal yapılarına ve faaliyet organizasyonlarına yönelik kuvvetli çıkarsamaların yapılmasına da katkı sunmaktadır. Bu bağlamda adli dilbilimin de konusuna girecek olan incelemeler sadece birtakım suçların çözümlenmesinde ve maddi gerçeğin anlaşılmasında bir araç olarak kalmayıp aynı zamanda suçun önlenmesi bağlamında da gerek kolluk gücüne gerekse diğer ilgili mekanizmalara önemli veriler sunacaktır.

Kaynaklar

- Aksan, D. (1977). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)* (1. Cilt). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Allan, K., & Burridge, K. (2006). *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. New York: Cambridge University Press.
- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (4), 301-323.
- Eco, U. (2002). *Einführung in die Semiotik* (Çev.: J. Trabandt, 9. Baskı). Paderborn: Wilhelm Fink Verlag.
- Kısakürek, N. F. (2017). İdeolojya Örgüsü (23. Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Meclis Haber. (2017). 15 Temmuz FETÖ Darbe Girişiminin Araştırma Komisyonu Başkanı Petek'in Basın Toplantısı. 03/12/2019 tarihinde <https://meclishaber.tbmm.gov.tr/develop/owa/dosya.getir?pDosyaAdi=F-1973742530_FET%D6.doc> adresinden erişildi.
- Şahin, M., Tınas, M., Sarı, B., İrdem, İ., Şahin, Y., Kıyıcı, H., & Öztürk, M. (2019). *FETÖ as an International Threat*. Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı. 03/12/2019 tarihinde <<http://pa.edu.tr/Upload/editor/files/FETÖ%20AS%20AN%20INTERNATIONAL%20THREAT.pdf>> adresinden erişildi.
- Saussure, F. d. (2001). *Grundfragen der allgemeinen Sprachwissenschaft* (Çev.: H. Lommel, Eds.: C. Bally & A. Sechehaye, 3. Baskı). Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Tanrıvere, U. (2017). Türkçe ve Almandaki Ortak LSD Jargonunun Semasiyolojik Analizi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (3), 97-106.
- Tanrıvere, U. (2018). Alpha-PVP (Flakka) Jargonunun Semasiyolojik Analizi. *Turkic Linguistics and Philology*, 1 (1), 43-52.
- Tarlacı, S. (2017). *Suç ve Beyin: Beyin ve Suça Nörobilimsel Bakış* (4. Baskı). İstanbul: Destek.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. 03/12/2019 tarihinde <<https://sozluk.gov.tr>> adresinden erişildi.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (2017). *Fethullahçı Terör Örgütünün (FETÖ/PDY) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi ile Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi.
- Yardım, G., & Doğruel, H. (2019). Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6 (1), 137-148.